

j) zato dobivamo sedaj svojo neodvisno, samostojno državo s prelepim imenom Jugoslavija,

k) Jugoslavija je naša lepa domovina.

II. A tudi cenjeno učiteljstvo blagovoli temu primerno urediti vse svoje dejanje in nehanje v šoli in zunaj nje. V prvi vrsti blagovoli ono:

a) prispevati od svoje plače primerne darove kot narodni davek,

b) naj si naroča samoslovenske, oziroma jugoslovanske časopise ter naj o tem večkrat med letom poroča v domačih učiteljskih sejah,

c) naj se v prostem času izobrazuje v srbohrvatskem narečju in s pisavo cirilice. V to svrhu je sedaj najprimernejša Marnova slovnica srbohrvatskega narečja, izdala Matica Slovenska leta 1870,

d) poučujmo narod v pogovorih in shodih o velikanskem pomenu Jugoslavije za svojo prihodnost. Skratka, pojdimmo veličastni Jugoslaviji z odprto zavestnostjo in z vsem svojim srcem in razumom vzhiceni nasproti, potem se nam bo uresničilo v dejanju, kar je pel nesmrtni jugoslovanski pesnik Petar Preradović: »Zora puca, bit će dana!«

(Dalje.)

Miroslav Ambrožič:

Sola in Sokolstvo.

Z osvoboditvijo Jugoslovancev in ustanovitvijo naše lastne države je nastalo med drugim važni vprašanje tudi to, kako je urediti telesno vzgojo v šoli. Sokolstvo si je bilo v narodu pridobilo že tako trdno stališče, da se pri tem vprašanju takoj misli nanje, toda s tem vprašanje še ni rešeno. Odgovoriti je poprej na to, koliko važnosti naj se polaga na telesno in duševno vzgojo šolske mladine in v kakšnem razmerju naj stoji Sokol in šola v novi državi.

Da je bila dosedaj telesna vzgoja v šolah jako pomanjkljiva, o tem ni dvoma. Prvič se je smatralo v praksi telovadbo šolske mladine le kot nekaj odpočitka od »duševnega« delu, kar pa ni niti upravičeno, niti resnično; drugič je bilo na šolah odmerjenega za telesno vadbo premalo časa in tretjič je bilo za izdatno vadbo premalo izvežbanih učnih oseb. Učna osnova in instrukcija za pouk telovadbe (za srednje šole) sta sicer predpisovala »vsestranski in enakomerni razvoj telesa, ohranitev in okrepitev zdravja, vzgojo k zavednemu, po volji obvladanemu gibanju«, toda to so cilji, ki se jih ne da doseči niti na podlagi tiste instrukcije, kakor tudi ne v onih razmerah, v katerih je bila odredba samo popisana papir. Poleg tega pa o bistveni vrednosti telovadbe, ki izhaja iz harmonične vzgoje telesa in umu ter deloma intelekta z vadbo volje, ni ničesar omenjenega. Dalje je narodna vzgoja, katere najizdatnejše sredstvo je taka telovadba, imajoča že od nekdaj sama na sebi, po svoji naravi strogo narodno bistvo, morala izginiti iz šolskih telovadnic, ker je tako hotela bivša avstrijska preganjalna in zatirajoča politika. Telovadba v šolah je bila torej navadno brezdušno delo telaka, ki mu je manjkalo vsega, kar bi moglo to delo napraviti prijetno in zanimivo ter ga dvigniti na višji nivo kakršne koli vzgoje.

Jugoslovanski šolniki se bodo brezdvomno v tem oziru postavili na stališče moderne šole, uveljavljene na podlagi sedanjih filozofskih, pedagoških in drugih znanstvenih ugotovitev.

Ko to storijo, morajo smatrati telovadbo za bistven del vzgoje in jo uporabiti na ta način, da bo odgovarjala svojemu namenu — namenu pa je treba videti v cellem obsegu bistva telovadbe.

V tem zmislu pride v poštev Sokolstvo.

Pojem Sokolstva pomeni društveno narodno-vzgojno telovadbo, ki jo je ustanovil Tyrš z namenom potem nje izpolnjevati v telesno-naravno in duševnem oziru vse narod slovanski tako, da s podrobno vzgojo posameznikov doseže zdravje in krepko ljudstvo, nepokvarjeno in odorno, sposobno v vsakem oziru za mednarodno tekmo. Zaradi svojega namena, da hoče biti Sokolstvo splošno narodno, ne more biti izključujoče proti nikomur. Postavilo se je torej na popolnoma demokratsko stališče, ki ga je razumeti tako, da ne pozna razlike med sloji in stanovi; drugič pa ne sme samo zastopati nobenega posebnega svetovnega naziranja, da ne izključuje koga, ki bi se s tem naziranjem ne strinjal. Sokolstvo vpraša potemtakem samo po pripadnosti k Slovanstvu, vse drugo so zadeve, ki naj se rešijo zunaj njega.

Sokolstvo se je veličastno obneslo na Češkem. Ustanovljeno leta 1862., neprestano preganjano in ovirano od strani bivše Avstrije, se je v kljub temu v nekaj desetletjih vkoreninilo tako močno, da je igralo v narodno-vzgojnem oziru prvo vlogo. Češki narod, že sam na sebi zdrav in močan, drugače bi ne bil mogel tako globoko vseati krepke sokolske ideje, se je razvil ravno s pomočjo te sokolske vzgoje do velikanske odpornosti in delazmnosti. Ne samo Sokolstvo, toda v glavnem Sokolstvo je oni činitelj, ki je dvignil češki narod do te stopnje, na kateri se nahaja danes kot edini slučaj v zgodovini narodov, da se je otresel in osvobodil jarma avstrijskega tako močnito in junaško — z evolucijo, kakršna stoji v načelih sokolskih. Sam narod je to pripravil in izvršil, izvojeval v desetletjih težkega, enotnega, na občudovanja vrednem discipliniranega dela; sam si je postavil svojo hišo brez tuje pomoči.

Kdor ne veruje, da je Sokolstvo bistveni činitelj v tem osvoboditvi, naj pomisli na vsesokolske zlete, na mednarodne tekmovalne telovadbe, na dogodke na avstrijskih bojiščih, na legije češko-slovaške in na red, ki vlada danes v češki republiki. Vse to je posledica češkega sokolskega dela, ki je narod vzbudilo, utrdilo in discipliniralo, pripravilo njegovo sposobnost za skupen in enoten nastop v odločilnih trenutkih, v katerih je izvojeval svojo svobodo.

Istotako zdravo podlago za sprejem sokolske ideje imamo v slovenskem narodu — toda narod je manjši, mlajši in Sokolstvo je v njem mlajše. Zato narod še ni tako prežet s sokolskim duhom; organizacija je poglavalno v zadnjih letih pred vojno najboljše korenike, toda sad še ni dozorel, kakor je dozorel pri Čehih. S tem pa še ni rečeno, da bi bilo Sokolstvo kaj izgubilo na pomenu in vrednosti — zakaj z osvoboditvijo naroda se še ni nehal boj za bitje in obstanek, in bodočnost bo naša le v tem slučaju, če bomo za tisto dovolj močni. Kakor prel, je tudi sedaj in pozneje treba narodu vzgoje, ki mu jo lahko da Sokolstvo, in če se dosedaj ni mogla ta vzgoja razširiti na šolo, je naša narodna dolžnost, da jo uvedemo sedaj.

V ta namen se moramo takoj danes postaviti na stališče, da Sokol ni morda navadno zabavno-športno društvo, temveč da je to narodno-vzgojna institucija, kakor je isto tudi šola. Ne gre potem več za kako posebno šolsko telovadbo, zaprto na zunan in omejeno po gotovih učnih načrtih, temveč gre za skupno delovanje šole in Sokola.

To je načelno stališče, ki ga morajo prevzeti tudi jugoslovanski šolniki, če hočejo urediti naše šole po načelih modernega šolstva in narodne vzgoje. Izvršljivo pa je to v praksi lažje, kakor se nam zdi na prvi pogled.

Z ustanovitvijo sokolskega naraščaja je Sokol itak že prevzel telesnonaravno vzgojo šolske mladine. Ker mu je bila pot na šolo zabranjena, je to nadomestil, kolikor se je dalo, zunaj šole. V svoje telovadnice je privabil veliko število mladine, ki je za telovadbo pri Sokolu kazala neizmerno veselje, in iz tega šolskega naraščaja so se razvijali najboljši Sokoli. Toda Sokola ni še v vsakem kraju, in tudi vsi starši niso še pošiljali svojih otrok k Sokolu.

Vse kaj drugega pa bi bilo, če bi bilo delovanje šole in Sokola skupno. Tu bi pomagala šola (učitelj) društvu in društvu šoli. Tom, kar se je pridobivalo dosedaj z velikim trudom, bi se pridobivalo v bodoče mnogo enostavnije; kar je bilo dosedaj zaradi delitve šole in narodnega društvenega delovanja izgubljeno, bi se sedaj zopet pridobilo.

Uvesti je torej za telovadbo šolske mladine sokolski sestav v šole, in šolsko telovadbo bi prevzel ali učitelj-sokolski vadiatelj ali pri pomanjkanju teh naravnost sokolsko društvo; šola in Sokol bi bila vedno dva organa, ki bi si medsebojno pomagala z vadiateljskimi močmi.

Ker bi se potem uveljavil sokolski vadbni sistem na šoli v vsem svojem obsegu, postanejo brezpomembni taki učni načrti in osnove za telovadbo, kakor jih imamo sedaj. Zakaj, kakor že omenjeno, je nemogoče v ozkih mejah sedaj obstoječih učnih načrtov mladini s telovadnim poukom v resnici koristiti in jo vzgajati v tistem smislu, kakor stremi za tem moderna šola. Sokolstvo stoji danes že v tako visokem razvoju, da so dosedaj veljavne in predpisane šolske telovadne osnove zastarele in res pritrkave proti obsežnosti, ki jo nudi telovadcu, tudi najmlajšemu učencu ali učenki, vadba po sokolskem sestavu in sokolski metodi.

V podrobnosti glede učnih načrtov telovadbe se na tem mestu ne morem spuščati. Predlogo bi bilo. Toda v splošnem moram poudariti, da že sama individualnost vzgoje, ki mora biti primerna dotičnim učencem (učenkam) in dejstvo, da ima vsak kraj drugačne predpogoje za to (telovadnica, telovadno orodje, vadiateljske moči, možnost izletov itd.) zahtevata drugačen učni načrt in osnovo za vsako šolo posebej. Nemogoče je potem rešiti problem telesne vzgoje z nekoliko vajami, ki jih naštevajo današnje učne osnove tako za srednje, kakor za ljudske šole.

Končno bi bilo še omeniti, ustanovitev te sokolske-šolske telovadbe. Slovensko Sokolstvo ima danes svojo terminologijo, svoj sestav, svojo literaturo. Slovenska Sokolska Zveza napravi vadiateljske tečaje, h katerim bi prišli učiteljski in učiteljski telovadbe. Take vadiateljske tečaje se priredi redno letno v vseh sedežih sokolskih žup — s tem si pridobimo vadiatelje za šole in vadiatelje za novo ustanovljajoča se društva.

Vprašanje telesne vzgoje v šoli bi se rešilo edino na ta način pravilno; zblizalo bi se ter združilo narod in šolo — podrla bi se med obema obstoječo, od bivše Avstrije postavljeno pregrado, ki je ovirala narodov razvoj s tem, ker ni pripuščala skupnega dela s smotrom enotnosti in izdatnega napredka.

Sestanek koroškega slovenskega učiteljstva.

USTANOVITEV SLOVENSKEGA UČITELJSKEGA DRUŠTVA ZA KOROŠKO. PRISTOP NOVEGA DRUŠTVA K ZAVEZI.

Z nepopisno radostjo proslavlja ves troimenski narod ustanovitev neodvisne Jugoslavije, vstajenje k svobodi in k boljšemu, srečnejšemu življenju. Veselelimo se zlate svobode, ki je vzklikla iz krvi naših mož in mladeničev, iz trpljenja naših žen in deklet, iz muk nas

vseh. Niso se še zacelile skeleče rane, ki nam jih je vsekala kruta vojna, a hladi nam te še odprte rane veselje nad dobljeno svobodo, nad lepo novo našo domovino — neodvisno Jugoslavijo!

Z ustanovitvijo svobodne države SHS so rešeni mučeniškega trpljenja, zapostavljanja in preganjanja naši tovariši — koroški slovenski učitelji. Svobodni so! Odpadli so jim okovi, v katerih so bili vklepani, da se niso mogli gani. S krvavečim srcem so gledali, kako je trgal narodni naš sovražnik slovensko dečo iz naročja matere Slave. Toda minili so dnevi trpljenja! Koroški slovenski učitelji so svobodni. Z veliko verno so se lotili dela, da popravijo, kar so zakrivali naši narodni sovražniki nad koroškim slovenskim ljudstvom.

Dne 8. t. m. se je vršil sestanek koroškega slov. učit. v Celovcu, da se stavi program svojemu delu za bližnjo bodočnost. Udeležba je bila zadovoljiva, četudi so jako slabe prometne zveze. Iz Podjunske doline ni mogel nihče priti, ker ne vozijo vlaki. Sestanka sta se udeležila iz Ljubljane višji šolski nadzornik za Koroško dr. Iv. Grafenauer in predsednik Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, tov. L. Jelenc.

Shod se je vršil v prostorih hotela Trabesinger. Ob 10. uri dopoldne otvoril zborovanje tovariš Fran Aichholzer, pozdravi s toplimi besedami navzoče, posebno gosp. Grafenauerja in tovariša Jelenc, ter predlaga za predsednika shodu tovariša Petra Močnika, šolskega voditelja v Pliberku, za zapisničarja pa tovariša Iva Feiniga, šolskega voditelja v Tunelu. Zborovalci so pritrdili predlogu, in tovariš Močnik je prevzel predsedstvo ter se zahvalil za zaupanje. Nato se oglašajo k besedi tovariš Jelenc in se zahvali za lepe besede, ki mu jih je govoril v pozdrav tovariš predsednik. Spominjal se je trpljenja koroškega slovenskega učiteljstva, slavil osvoboditev izpod jarma nemške nadutosti, slikal njih lepo in srečno bodočnost ter jih vzpodbujal k neumornemu delu na polju šolstva in prosvete sploh — učiteljstvu v čast, narodu v blaginjo in korist.

Potem je poročal tovariš Aichholzer o položaju šolstva in učiteljstva na Koroškem. Zanimivo poročilo, ki ga priobči »Učit. Tovariš« v eni prihodnjih številki, so zborovalci na več mestih živahno odobraval in ob koncu ves referat s pohvalo sprejeli. V svojem poročilu je poudarjal tovariš govornik, da se koroško učiteljstvo v vsem strinja s spomenico, ki sta jo obe slovenski učiteljski organizaciji v Ljubljani izročili Narodni vladi SHS. Spomenico, ki jo je v celoti prečital poročevalec, so zborovalci živahno odobraval.

Nato je poročal tovariš Zdravko Kovač o reorganizaciji koroškega šolstva. Zanimivo poročilo, ki ga je začel priobčevati naš list v današnji številki, je zbudilo veliko odobravanje vseh zborovalcev.

O obeh poročilih se je vnela dolgotrajna, prav poučna debata. Predsednik Zaveze poda pojasnilo in opisuje korake, ki so se storili v zadevi zenačenja plač in draginskih dokladov vsega učiteljstva v slovenskem delu Jugoslavije v prehodni dobi. Višji šolski nadzornik Grafenauer je pojasnjeval sestavo višjega šolskega sveta in njegov delokrog in kako naj se izvrše volitve v to korporacijo. Tovariš Aichholzer pripomni, da se letos koroško učiteljstvo ne more udeležiti volitve. Nato so se v sporazumu vseh zborovalcev sestavili nadzorovalni okraji in določile šole, ki pripadajo tem okrajem. Okraji so: 1. Velikovec, 2. Rož, 3. Pliberk, 4. Beljak in okolica, 5. Celovška okolica, 6. Podkloster, 7. mesto Celovec. Za prve tri nadzorovalne okraje, ki so že v upravi Narodne vlade, so se nominirali okrajni šolski nadzorniki, in sicer: za šolski okraj Velikovec Pavel Košir, za Rož Fran Aichholzer, za Pliberk Peter Močnik. Temu predlogu je pritrdil višji šolski nadzornik, in imenovani nadzorniki so takoj nastopili svojo službo. Tudi za druge šolske okraje, ki so še v oblasti nemških Korošcev, so se nominirali nadzorniki, ki nastopijo svojo službo, ko zasedejo okraje naše čete.

Nato je govoril gosp. višji šolski nadzornik o preosnovi in novi sestavi okrajnih šolskih oblastev. Po njegovem mnenju naj se pokličejo v te korporacije: 1. dva zastopnika učiteljstva, 2. okrajni šolski nadzornik, 3. pet davkoplačevalcev na predlog Narodnih Svetov, 4. zastopnik cerkve.

Zanimiv je bil razgovor o reformi učiteljskega v Celovcu. Govorniki so stavili več uvaževanja vrednih predlogov in nasvetov, n. pr., da naj se stremi za tem, da se čimveč slov. dialektov vpiše na

učiteljske. Poudarjalo se je posebno, da naj se omogoči ubožnim učiteljskim študij na učiteljskih z ustanovami. Višji šolski nadzornik predlaga, da naj se za provizorij razpišejo že letos sprejemni izpiti; taki gojenci bi izgubili za svoj študij pol leta, zato bi se moral zanje napraviti poseben učni načrt, ali pridobilo bi se zanje eno leto. Nemška pripravljalnica naj se takoj odpravi, ustanovi naj se pa slovenska. Poziv za vstop naj se priobči v listih. Tovariš Aichholzer je predlagal, naj se izvoli odsek, ki naj se peča z reformo celovškega učiteljskega in naj poroča o svojih sklepih na prihodnjem učiteljskem sestanku. Predlog se sprejme; v odsek so bili izvoljeni tovariši: Anton Kovačič, Jakob Kovačič in I. Pilgram.

Zanimiv je bil razgovor o preureditvi koroškega šolstva. Višji šolski nadzornik g. Grafenauer pojasnjuje princip, ki ga je zavzela Narodna vlada glede pouka nemščine na ljudskih šolah, in prebere dotično njeno odredbo. Zborovalci so se zedinili v tem, da naj se osnujejo na Koroškem v prehodni dobi tri kategorije šol: 1. ljudske šole brez pouka v nemščini, 2. slovenske šole, na katerih naj se poučuje nemščina kot obligaten predmet pet ur na teden, 3. nemške šole s slovenščino kot obligatnim učnim predmetom.

S tem je bil dovršen prvi del dnevnega reda. Oglašajo se še k besedi tovariš Aichholzer ter govori o važnosti tesne združitve vsega koroškega slovenskega učiteljstva. Poudarja, kako potrebna je zanje močna organizacija v dobi, ki je nastopila za nas. Le v združenju bomo uspešno vršili svoje velike naloge, ki nas čakajo. Predlaga, naj se osnuje za koroške slovenske učitelje učiteljsko društvo. Zbor je z velikim navdušenjem pritrdil stavljenemu predlogu. Predsednik Zaveze L. Jelenc čestita vrlim tovarišem na tem važnem sklepu ter pojasni, katere korake morajo storiti glede ustanovitve. Nato so se izvršile volitve v odbor. Izvoljeni so: predsednik Fran Aichholzer, učitelj pri Sv. Jakobu v Rožu; tajnik Zdravko Kovač, šolski voditelj na Strmcu; blagajnik Ivo Močnik, učitelj v Dobriču; odbor: Josip Jekl, šolski vodja v Apačah, Zdravko Doberšek, šolski vodja v Zvabeku. Tovariš Aichholzer prevzame predsedstvo, se zahvali za izkazano zaupanje ter stavi predlog, da naj novoustanovljeno društvo pristopi k Zavezji jugoslovanskega učiteljstva. Zbor s ploskanjem soglasno sprejme ta predlog. Predsednik Zaveze vzame z veliko radostjo na znanje ta sklep ter zagotavlja novo društvo, da mu bo Zaveza zvesto stala ob strani in ga podpirala v njegovem delovanju in stremljenju.

Slednjič predlaga tovariš predsednik v sprejem te-le resolucije:

Slovensko koroško učiteljstvo, zbrano danes, 8. grudnia 1918, na sestanku v Celovcu, pozdravlja z največjo radostjo popolno ujedinjenje vseh SHS v eno samostojno in enotno državo, ker smatra le v tem zagotovljen mir in uspešen razvoj vsega jugoslovanskega naroda.

Izražamo svoje veselje nad osvoboditvijo koroških Slovencev iz dosedanjega suženstva ter obljubujemo, da hočemo posvetiti vse svoje sile za gospodarsko in kulturno povzdigo doslej zemanjenega in popolnoma brezpravnega slovenskega ljudstva!

Zato pričakujemo in prosimo Narodno vlado, naj posveča razvoju našega šolstva posebno pozornost. Dosedanji šolski ustroj je služil edinele germanizaciji, zaradi česar bo treba izvršiti temeljite reforme, ki bodo provzročale gotovo veliko težko.

Da se to omogoči, predlagamo:

1. Z ozirom na posebno težavne razmere, pod katerimi bodo morali delovati okrajni šolski nadzorniki zaradi pomanjkanja slovenščine zmožnega in narodno čutečega učiteljstva, je nujno potrebno, da se šolski nadzorovalni okraji zmanjšajo na približno 25 do 30 šol.

2. Za ljudske šole, na katerih se uče slovenščina kot učni jezik, se naj takoj poskrbijo slovenske učne knjige in slovenske tiskovine.

3. Učiteljskemu naraščaju treba posvetiti vso pozornost in se naprosi Narodna vlada, da dovoli zato potrebne ustanove. S prihodnjim šolskim letom se naj otvori slovensko učiteljske.

4. Glede podražavljenja javnega šolstva kakor tudi učiteljskih plač se popolnoma pridružujemo sklepom obeh učiteljskih zvez, podanih v spomenici na Narodno vlado.

Te resolucije je zbor soglasno sprejel.

S tem je bil po 5 in pol urnem zborovanju izčrpan dnevni red in tovariši so zapustili zborovalnico v trdni zavesti, da je bilo dovršeno zborovanje zgodovinskega pomena za koroško učiteljstvo. Koroški slovenski učitelj je stopil na plan, bodi mu sreča mila!

ZDRAVKO KOVAČ, učitelj na Strmcu: Reorganizacija koroškega šolstva.

I.

KOROŠKA ŠOLSKA MIZERIJA.

Enako iskri, ki užge mogočen plamen, je vzplamenela misel združene Jugoslavije stoletja teptana in tlačena slovenska srca. »Prost naš rod!« je odmevalo od vasi do vasi. Navdušenje je prodrla kot hudournik, ki stre vse, kar mu je napoti, v našo politiko, v javno mnenje ter ustavilo tako žalostni bratomorni strankarski boj, ki je pretil ugonobiti slovenski narod. Vsakdo se čuti v prvi vrsti samo Jugoslovana, vsakdo je pripravljen se pokoravati združenemu, edinemu vodstvu. Nasledki narodne edinosti so se takoj pokazali. Dobro organizirani Slovenci na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in v Trstu so bili v stanu prevzeti vladu v svoje roke, so strli verige, v katere jih je bila okovala nemška nasilnost. Dokazalo se je, da smo Slovenci zreli in zmogni vladati sami sebe, da ne potrebujemo nobene nadvlade, najmanj pa nemške. Tudi izven naše države nam vladajoči red pridobiva čimdalje temveč simpatiji.

Zakaj je Koroška izjema, se vpraša marsikdo? Red in organizacija bi imeli biti, ko vendar nismo trpeli pod strankarskim bojem, najmanj ravno tako vzorna kot po ostali Sloveniji. Kako to, da se nam niti ni posrečilo prevzeti vladu v slovenskih okrajih, da se tudi tam kaj šopiri nemški »Vollzugsausschuß« ter ukazuje slovenskim županom? Vzroki tega žalostnega pojava so različni. Predvsem nas tepe pomanjkanje inteligence in v široke mase ljudstva prodrli germanski duh. Res nekaj čudnega je nemško misleče slovensko ljudstvo sedaj v tej dobi, ko se je German pokazal vsemu svetu v svoji pravi obliki, ko je zapravljal simpatije sveta za vedno. Slovensko koroško ljudstvo, kako to, da niti zmoglo se otresti tujčevega jarma?

Kje imajo ti žalostni pojavi svoj izvor? Ljudska šola jih je vklečila v te verige, jih je odtujila svojemu narodu, tako da se še sedaj, ko je vendar jasno ko beli dan, da nam je zasijala zlata svoboda, ne moremo zdramiti iz tisočletnega spanja ter čakamo osvobođenja od strani naših bratov onstran Karavank.

Skoraj vsakemu Slovencu so znane škandalozne šolske razmere, je znano, da imamo koroški Slovenci samo eno deželno slovensko ljudsko šolo, da se je z vsemi sredstvi zabranjevalo zidanje in ustanavljanje privatnih C. M. slovenskih šol. Strokovne, meščanske in srednje šole nimamo nobene. Zabranjevalo se je študiranje slovenskih fantov potom odklonitve sprejema v učne zavode in potom šikaniranja po profesorjih. Kdor je vključ vsem zaprekam dokončal študije, ni dobil kruha med svojimi rojaki, je moral v pregnanstvo v nemške kraje ali v središče Slovenije.

Oglejmo si koroške ljudske šole natančneje! Kot že rečeno, je slovenska samo ena. Večinoma so takomenovane dvojezične, ki so pravzaprav nemške in je dvojezično istinito samo ime, zakaj notranji ustroj je skoraj popolnoma nemški. Raba slovenskega jezika je odvisna od učitelja, bati se mu je treba samo prevelikega negovanja materinskega jezika otrok, zakaj to bi mu prinašalo ukor od strani nadzornika. Kot učni jezik se je rabila slovenščina samo prve tedne, ko je vstopila deca v šolo, a tudi to kratko dobo je bilo v navadi samo narečje, saj je večina učiteljstva zmogla samo tega, ker je pozabila še to pičlo znanje, kar ga je pridobila na učiteljskišči. V navodilih najdeš sicer, da je prvi dve leti poučevati slovenski ter je učence uvesti počasi v nemščino. Ta uvedba se je tolmčila pač različno; saj ni bilo nobenih knjig, nobenih navodil, kako to izvesti. V vsej pedagogiki in metodiki se je delalo brez vsega načrta, brez vsega upoštevavanja psihologije ter umevanja otroške duše. Poučevati se je začelo po prvih pripravljalnih vajah kratkoma vse — nazorni nauk in računanje, časih celo pisanje — v nemščini; edinole branje se je moralo poučevati slovenski, ker je tukaj ščitil slovenščino zloglasni Prešernov Abecednik. Ako bi bili uvedli »fibel«, bi bil še ta skromni ostanek slovenščine izginil iz koroških šol. Ker je delovalo v

Podjuni kolikor toliko narodno strpno ali pedagoškim načelom bolj dostopno učiteljstvo, se je z uvedbo knjige Turnirza obrnilo v zadnjih letih na bolje. V ostalih okrajih so se sicer za druge predmete iskala nova boljša pota in metode, a jezikovni pouk na utrakvističnih šolah, sramotni, vsemu zdravemu razumu v obraz bijoči madež v očeh koroških šolnikov ni našel milosti. Kaj pedagogika — germanizirati je bil namen šole; saj mi je to nadzornik pripoznal v obraz ter primerjal naše šole s poljskimi na Poznan-skem!

Slovenščina kot predmet na višji in srednji stopnji bi se bila imela poučevati po tri ure na teden, a te so bile nastavljene na koncu pouka, ko je otroška duša utrujena in izmučena ter manj dovzetna. Za ta pouk so se morali starši zglastiti in ga zahtevati — potem je bil pouk za te otroke obvezen, a samo na papirju. Če se je tudi zaradi agitacije kakega narodnozavednega Slovenca moralo uvesti slovenske ure, je nemški, oziroma nemščinski učitelj pri pouku prignul slovenščino otrokom tako, da so skoraj začeli izostajati. — Pouk je skoraj zaspal. Vrhutega je izgledalo posedanje Slovencev v šoli po ostalem pouku, kot bi bili za kazneni zaprti. Umljivo je, da materinski jezik že deca ni ljubila, saj ga je učitelj često označil kot grdega ter se je hvalil nemščino kot lep svetoven jezik in nemški narod in kar je nemško kot prvo in najboljšo na svetu.

Kako to, da je zabredlo učiteljstvo tako daleč? V prvi vrsti je sledilo to iz neznanja slovenskega jezika in mržnje do njega; v drugi vrsti celo do mozga nestrpno nemškonacionalno javno mnenje in slednjič slaba plača na emi in mastne podpore in nagrade za germaniziranje na drugi strani. Strastni učitelji so se spozabljali tako daleč, da so izdajali slovenski deci prepovedi občevariti med seboj v prostem času v slovenščini; prestopki te prepovedi so se kaznovali često s klofutami in zapiranjem ali drugače.

Omeniti moram še takomenovane »nemškozovane šole« (deutscherklarte), ki so stale v močno germaniziranih slovenskih krajih; na teh se slovenščina sploh ni smela poučevati.

V svrhu razumevanja položaja, v katerem se je nahajalo slov. kor. učiteljstvo in zagrizenosti nemških in nemščinskih kolegov, podajam še nekaj ilustracij o nadzornikih.

Tovarišu M. je očitil nadzornik S. razposojevanje njegove knjižnice, ki je privatna last. Drugemu tovarišu naroča nadzornik uvesti nemško molitev in nemški pozdrav. Mlad zaveden učitelj se seveda za dani ukaz ne zmeni; pri sledečem drugem nadzorovanju mu zapiše nadzornik v protokol: »Se ne pokorava ustnim naročilom« ter zapiše red: komaj zadostno! Tega reda se omenjeni učitelj ni mogel znebiti leta in leta, čeravno mu je moral nadzornik pripoznati pri vsakem nadzorovanju, da je izboren pedagog in izvedenec v metodi. Poleg značaja je moral pač vsak slovenski učitelj razpolagati s precejšnjim kosom trme, da se ni uklonil vsestranskemu pritisku.

Iz vsega tega si moremo tolmačiti močno napredovanje germanizacije na Koroškem. Malokateri učenec je bil ob svojem izstopu iz ljudske šole zmogel pisati slovensko pismo ali čitati knjigo ali liste, saj so učenci često že v tretjem šolskem letu pozabili latinico posebno pa slovenske črke. Kar se je rešilo, se imamo zahvaliti pretežno slovenski duhovščini, ki je z rabo slovenskih knjig za krščanski nauk rešila, kar se je rešiti dalo!

(Dalje.)

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze.

Predsednik Zaveze je odposlal regentu Aleksandru v Beograd ta-le brzojav:

Regent Aleksander

Beograd.

Zaveza jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani pošilja na prvi narodni praznik prvemu sinu Jugoslavije vdane pozdrave! Živel regent Aleksander! Živelo bratsko srbsko učiteljstvo! Živelo združeno in zedinjeno jugoslovansko učiteljstvo! Živela Jugoslavija! S prosveto k svobodi!

L. Jelenc, predsednik.

Kataster šolstva in učiteljstva.

Pole za kataster šolstva in učiteljstva so že vse razposlane. Ker bo s končno sestavo obeh katastrov obilo dela, ki ga je treba nujno izvršiti, prosimo vsa šolska vodstva in vse učitelji-

stvo, naj pole takoj izpolni ter jih vrne po potu, kakor je naznanjen na pojasnilu, priloženem vprašalnemu polam!

Vodstvo Zaveze.

Vsemu našemu učiteljstvu na zasedenem ozemlju.

Na ozemlju, ki so ga zasedli Italijani, silijo ti novi in začasni gospodarji naše učiteljstvo, naj se jim pokorava in naj se vda njihovim zahtevam in zakonom. Nad našim učiteljstvom torej visi pritisk višje sile, ki ji v preminih primerih ni mogoče odbegniti, zlasti v slučajih ne, kjer imajo tovariši žene in otroke. Kakor smo pozvedeli, tudi Narodna vlada SHS v Ljubljani ne bo štela nikomur v krivdo, kdor se vda sili razmer, ker ne moremo od nikogar zahtevati, da bi drvel v lastno nesrečo. Narodna vlada pa zahteva od vsakogar, naj poda pismeno izjavo, da ostane vsak vzlic vsemu pritisku v tej prehodni dobi zvest Jugoslaviji, ki ji hoče zopet služiti, ko nastopijo normalne razmere in zapuste Italijani naše kraje. Seveda je težko in nevarno pošiljati take izjave v Ljubljano. Treba je velike previdnosti, zakaj vsaka prenašljivost bi bila lahko plačana najmanj z internacijo. Take izjave je mogoče k nam poslati le po zaupnih osebah, ali pa jih naj prizadeti dajo v varstvo zaupnim osebam v domačem kraju. Glavno pa je, da vsakdo zvestobo Jugoslaviji zapiše globoko in neizbrisno v svoje srce.

Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Iz Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani. Nekatera predsedstva okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem še do danes niso poslala blagajniku Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani članarine za leto 1918, ki znaša za vsakega člana po 1 K. Prosimo tovariše, naj store vsi svojo dolžnost, da moremo tudi mi poravnati svoje račune!

+ Učiteljsko društvo za konjiški okraj je zborovalo dne 28. novembra t. l. v Konjicah. Bilo je to prvo zborovanje, odkar se je izvršil velehistorični državni preobrat. Udeležba je bila naravnost sijajna. — Z navdušenimi besedami je slavil preds. tov. Bobič vstajenje Jugoslavije, poudarjal važnost naših stanovskih organizacij v mladi svobodni državi ter navduševal tovariše za skupno delo v prid šoli in našemu stanu. Prečitali in pogovorili so se nato razni došli dopisi, med njimi dopis Zveze glede prispevkov za učiteljski vojni pomožni sklad. Pri tej priliki se je za ta sklad nabrala precejšnja vsota. — O delegacijskem zborovanju Zaveze je poročala tovarišica Pleškova. Poročilo je bilo temeljito in zanimivo. Ista je kot blagajničarka tudi poročala o stanju društvene blagajnice. Iz tega poročila je razvidno, da je imelo društvo v preteklem letu 75 h stroškov in 385 K dohodkov. Ker se niso plačali vsi člani članarine, še društvo ni moglo odslati določenih zneskov Zavezi, Zvezi in Lehrerbundu. Tovariš predsednik se ji je za obojno poročilo, kakor tudi za vzorno izvrševanje blagajničnih poslov zahvalil. — Nato je podal tajnik tov. Golež obširno poročilo o stanju in delovanju našega društva v preteklem društvenem letu. Iz tega poročila so navzoči razvideli, da je naše društvo kot član vrhovne organizacije vestno in v polni meri izpolnjevalo svoje dolžnosti v prid slovenskemu šolstvu in slovenskemu učiteljstvu. Za poročilo in za izvrševanje tajniških poslov mu je izrekel tov. predsednik zahvalo in priznanje. — Pri volitvah, ki so se nato vršile, je bil soglasno izvoljen sledeči odbor: Ferdo Bobič, predsednik; Anton Brumen, podpredsednik; Fran Golež, tajnik; Marija Pleškova, blagajničarka; Ljudevit Petrič, knjižničar; ga. Mravljakova, Serajnik in Bregant, odborniki; Keržič in Mravljak, pregledovalca računov. — H koncu je bil sprejet predlog tov. Goleža, ki se glasi: Z ustanovitvijo Jugoslavije skoraj gotovo naš boj za kruh ni končan. A v tem boju bomo navezani popolnoma sami nase. Treba je torej, da se še tesneje združimo, zakaj le v slogi je moč. Vsak učitelj, vsaka učiteljica naj bo član organizacije. Vsak šolski vodja naj skrbi, da bo vsak učitelj, vsaka učiteljica član društva. Imena tistih, ki nočejo pristopiti, se naj objavijo v našem glasilu! S tem je bil dnevni red izčrpan in tovariš predsednik je zaključil zborovanje, zahvaljujoč se tovarišem za mnogoštevilno udeležbo.

Gol.

+ Kozjansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. grudnia 1918 na Pilštanju. Krasen, ganljiv je bil pozdrav predsednika vsem navzočim članom, pozdravil nas je prvič v Jugoslaviji. Zbujal in opominjal je prisotne, češ, da bo treba

napeti vse sile, da bo treba dosti truda in napora k lečenju skelečnih ran, ki nam jih je zadalo robstvo in tlačanstvo, preden smo dosegli zlato svobodo — nam ljubljeno Jugoslavijo. Posebe pozdravlja bojevnikove tov. Volavška, tov. Serbaka in tov. Cirila Hočevarja, ki se bode odslej z nami vred boril za človeški ideal. — I. Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. II. Naznanijo se važni dopisi, ki jih je društvo prejelo. III. Nekaj o našem narodnem šolstvu. Poroča tovariš predsednik Grmovšek. Izvleček sledeč: 1. Učiteljstvo kozjanskega okraja, zbrano na svojem društvenem zborovanju dne 5. XII. 1918 na Pilštanju, odobrava odločni nastop Zavezinega vodstva v zadevi povzdige našega narodnega šolstva ter soglašja z vsemi točkami Narodni vladi SHS predložene spomenice. Glede točke 4. naglašja s poudarkom, da zapuste z odpravo starega sistema vodilna mesta tiste osebe, ki so bile nositeljice tega sistema. Okrajne šolske nadzornike naj voli iz svojih vrst ljudskošolsko učiteljstvo potom Zaveze. 2. Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah bodisi obvezno, bodisi neobvezno popolnoma opusti, pač pa se priporoča, da se uvede kot predmet srbohrvaščina. 3. Ker ima rešiti učiteljstvo mnogo važnih šolskih vprašanj, se prosi vodstvo Zaveze, da stori Narodna vlada, odnosno pooblaščenstvo za uk in bogočastje potrebne korake, da bodo čimprej sklicane okrajne učiteljske skupščine. 4. Da se izvrši združenje jugoslovanskega učiteljstva pod enim praporom, se poziva vodstvo Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic, da to društvo razdruži ter poveri vodstvo skupne in enotne stanovske organizacije Zavezi. IV. Poročilo tov. tajnice je sledeče: 1. Članstvo: 28 rednih, 3 podporne ter 2 častna člana. 2. Društveni odbor. 3. V tekočem letu je naše društvo zborovalo trikrat in to: 14. III., 23. V. in 5. XII. 1918. Razentega so se udeležili skupnega zborovanja Kozjanskega in Sevnjsko-brežiskega učit. društva, vršnega se dne 27. V. 1918 v Rajhenburgu, tovariši predsednik Grmovšek in odborniki Krajnik in Potočnik. 4. Na Zvezinem deleg. zborovanju so zastopali društvo tov. Knaflič, Ivo Potočnik in tovarišica Bračičeva. 5. Navedeni so bili sklepi, ki so se sprejeli pri naših dosedanjih zborovanjih. 6. Društvo se je obrnilo brzojavno na štaj. namestnika, na ministrskega predsednika, na deželni odbor, pismenim potom pa na drž. poslanca dr. Jankoviča in dež. poslanca dr. Kukovca zaradi 100% dovolitve in izplačila vojnih draginskih doklad. Dognadli smo obrambni kamen za C. M. družbo ter pričeli graditi novega. 8. Nabrala se je precejšnja svota za učiteljski podporni sklad. V. Enoglasno se izvli prejšnji odbor za leto 1919. Tov. Knaflič otvori sledečo debato: Zaveza jugoslovanskega učiteljstva blagovoli predlagati naučnemu odd. Narodne vlade SHS v Ljubljani sledečo odredbo: A. Notranja oprema narodnih šol. Na prednji steni vsake učne sobe se naj pritrdi slovenska, hrvaška in srbska trobojnica (belo-modra-rdeča, rdeče-belo-modra, rdeče-modro-bela). Skupina teh sestav ni samo ličen okras vsake šolske sobe, temveč tudi prav primerno učilo za spoznavanje jugoslovanskih narodnih barv ter najlepši ponazorilo najožje sorodnosti treh jugoslovanskih narodnih plemen in državnosti SHS. Njihov pomen se naj v šolskem letu 1918/1919 vsak teden, pozneje pa mesečno v pouku ponavlja; da preide njihovo poznavanje in pomen deci v meso in kri. B. Učne knjige: Nujno potrebno je, naj se vse učne knjige predelajo v tem smislu, da se bo v njih nahajala tako prirojena učna tvarina, da se bo z njo vzbujala in gojila v srcu mladine ljubezen do Slovanstva sploh ter do Jugoslovanstva posebe. Med drugim se naj nahaja v njih sledeča učna tvarina n. pr.: »Zakaj smo Jugoslovani?« V. l. in II. razreda kraje, n. pr.: Rojen sem bil v ... Oče in mati mi govorita slovensko narečje, tudi jaz govorim od rojstva to narečje. Moje slovensko narečje je del jugoslovanskega jezika. Sem torej Jugoslovani. Govorijo podobno narečje kakor mi. Slovensko in srbohrvaško narečje tvori skupaj jugoslovanski jezik. Z ozirom na veliko sorodstvo slovenskega narečja s srbohrvaškim se naj čtivo v naših učnih knjigah kolikor največ mogoče bliža srbohrvaškemu narečju. V ta namen se naj vsaki učni knjigi doda na koncu abecedni besednjak sorodnih izrazov, n. pr.: Plavati = plivati, igrati = svirati, volk = vuk, volčji = vučji, število = broj itd. C. Petje. V vseh narodnih šolah se naj razen drugih domorodnih, narodnih, domoljubnih pesni poje tudi jugoslovanska himna: »Ljepa